Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Fællesskabets miljømærkeordning

KOM(2008) 401 endelig — 2008/0152 (COD)

(2009/C 218/11)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 11. september 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 175, stk. 1, at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»*Fællesskabets miljømærkeordning*«

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Sylvia GAUCI til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 28. januar 2009.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 451. plenarforsamling den 25. og 26. februar 2009, mødet den 26. februar 2009, følgende udtalelse med 157 stemmer for, 2 imod og 4 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 EU's miljømærke er et frivilligt instrument, hvilket det bør forblive. Det, at ordningen er frivillig, gør, at der kan fastsættes høje og ambitiøse standarder, der kun giver mulighed for salg af produkter og tjenesteydelser med en høj miljøpræstation.

1.2 EØSU fastholder, at administrationen af ordningen skal forbedres, så den bliver mere forretningsmæssig.

1.3 EØSU er enig med Kommissionen i, at antallet af produktgrupper og licensindehavere skal øges væsentligt.

1.4 EØSU mener, at et miljømærke på alle fødevarer, både friske og forarbejdede, ville være første skridt mod en grønnere forsyningskæde. Men fødevarer bør efter udvalgets mening kun tildeles et miljømærke, hvis hele produktets livscyklus tages i betragtning. Det fremgår ikke klart af forslaget, hvilke fødevaretyper Kommissionen forestiller sig vil blive omfattet af forordningen.

1.5 EØSU mener, at emballering kun bør være en del af miljømærkekriterierne, såfremt det er relevant for den enkelte produktgruppe.

2. Introduktion

2.1 I juli 2008 offentliggjorde Kommissionen sit forslag om Fællesskabets miljømærkeordning. Den foreslåede forordning skal afløse forordning (EF) nr. 1980/2000 af 17. juli 2000 om en revideret ordning for tildeling af et EF-miljømærke.

2.2 Dette emne er ikke nyt for EØSU, som fremlagde sine holdninger til det oprindelige forslag [1] og også har fremsat flere forslag til ordningens fremtid som en del af andre nylige udtalelser [2].

2.3 Ved udarbejdelsen af denne udtalelse har EØSU endvidere modtaget forskellige bidrag fra de kompetente organer, europæiske interessegrupper og virksomheder, der er involveret i ordningen. EØSU fik navnlig gavn af præsentationer fra forskellige repræsentanter fra erhvervslivet, miljø-ngo'er og forbrugerorganisationer, som deltog i en høring i udvalgets lokaler.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Miljøets tilstand giver anledning til stadig voksende bekymring.

Moderne produktions- og forbrugsmønstre har bidraget til at skabe et større behov for energi og ressourcer, som bruges på en ubæredygtig måde, hvilket står i vejen for målet om at afhjælpe den negative indvirkning af menneskers aktiviteter på miljø, sundhed og naturressourcer.

3.2 Økonomierne står derfor i dag over for en stor udfordring, som går ud på at integrere den miljømæssige bæredygtighed med økonomisk vækst og velfærd for at rette op på fortidens fejl.

---

[1] EFT C 296 af 29.9.1997, s. 77.

[2] EØSU's udtalelse om miljøvenlig produktion - EUT C 224 af 30.8.2008, s. 1.

3.3 Den finansielle krise, som har ramt økonomier i hele verden, bør ikke lægge en dæmper på anstrengelserne for at mildne konsekvenserne af klimaændringer og beskytte miljøet. Tværtimod bør en »grønnere« forsyningskæde tages som udgangspunkt for gradvist at gøre alle erhvervssektorer mere miljøvenlige.

3.4 I denne forbindelse maksimerer bæredygtigt forbrug og bæredygtig produktion virksomhedernes muligheder for at omdanne udfordringerne for miljøet til økonomiske muligheder og udgør desuden en gevinst for forbrugerne.

3.5 Udfordringen består i at forbedre produkters miljøpræstationer gennem hele deres livscyklus, fremme efterspørgslen efter bedre produkter og produktionsteknologier og hjælpe forbrugerne med at træffe valg på et velinformeret grundlag.

3.6 Derfor støtter udvalget et miljømærke med flerstrengede kriterier baseret på en »livscyklustankegang« ([1]) og godkendt af tredjepart, som kan udgøre et vigtigt element i disse politiske instrumenter ([2]).

3.7 EØSU støtter kraftigt initiativer, som har til formål at udarbejde en EU-politik om bæredygtig produktion og bæredygtigt forbrug, der er fuldt integreret i andre EU-politikker, med henblik på at udvikle et »grønt marked« for at sikre, at disse produkter og tjenesteydelser overholder klare, fælles definitioner og med sikkerhed er tilgængelige i alle medlemsstaterne.

3.8 Erfaringerne fra anvendelsen af miljømærkeordningen har vist, at der er behov for at ændre den gældende forordning.

Manglerne ved ordningen, som den er i dag, kan sammenfattes således:

i. langsomme fremskridt med ordningen

ii. for ringe viden om mærket

iii. for dårlig gennemslagskraft i industrien

iv. overbureaukratisk fremgangsmåde i forbindelse med opstilling af kriterier og forvaltning

v. de produkter og tjenesteydelser med den mest betydelige miljøbelastning og det største forbedringspotentiale er ikke omfattet af de nuværende produktgrupper

vi. forskellige markedsvilkår i Fællesskabet

vii. udbredelsen af andre miljømærkeordninger.

Udvalget fremsætter sine synspunkter om disse svagheder i afsnittet »Særlige bemærkninger«, hvor det drøfter de foranstaltninger, Kommissionen har foreslået til forbedring af ordningen.

3.9 Endelig er en vellykket gennemførelse af EU's miljømærkeordning også af stor betydning, fordi det er det eneste produktrelaterede og efterspørgselsstyrede frivillige politiske instrument, som har til formål at fremme bæredygtighed.

4. **Særlige bemærkninger**

4.1 EU's miljømærke er et frivilligt instrument, hvilket det bør forblive. Det, at ordningen er frivillig, gør, at der kan fastsættes høje og ambitiøse standarder for kriterier, der kun giver mulighed for salg af produkter og tjenesteydelser med en høj miljøpræstation i modsætning til produkter og tjenesteydelser, hvor der ikke tages højde for behovet for at reducere miljøvirkningen.

Det er meningen, at miljømærket skal give forbrugerne specifikke miljøoplysninger om slutproduktet for at give dem mulighed for at træffe nemme og velinformerede valg. EØSU understreger imidlertid, at miljømærket ikke bør blive eller bruges som et påskud for at skabe nye hindringer for handelen med produkter med samme funktioner og præstationer.

4.2 Udvalget fastholder, at administrationen af ordningen skal forbedres. Den bureaukratiske proces, der er en del af ordningen, skal rationaliseres, således at ordningen kan køres på en mere forretningsmæssig måde.

Med andre ord skal det klart defineres, hvem der gør hvad.

([1]) Livscyklustankegang (LCT) er en proces, hvor der så vidt muligt tages hensyn til alle de forbrugte ressourcer og alle miljømæssige og sundhedsrelaterede virkninger, der er knyttet til et produkts livscyklus (vare eller tjenesteydelse), hvor f.eks. ressourceudvinding, produktion, brug, transport, genvinding, affaldsbehandling og -bortskaffelse tages i betragtning. Denne proces hjælper med til at undgå »byrdeflytning«, flytning af f.eks. miljøbelastninger eller ressourceforbrug, mellem de forskellige livscyklusstadier, geografiske områder og miljømæssige og folkesundhedsrelaterede problemfelter såsom klimaændringer, sommersmog, syreregn eller ressourceudtømning. Livscyklusvurdering (LCA) er en standardiseret kvantitativ metode til indsamling og vurdering af input, output og potentielle miljøbelastninger fra et produktsystem gennem hele dets livscyklus (ISO 14040 ff).

([2]) Tidligere politikdokumenter som f.eks. Kommissionen meddelelse om integreret produktpolitik og det 6. miljøhandlingsprogram har allerede understreget betydningen af et miljømærke.

4.3 De nationale myndigheders rolle bør være så vidt muligt at fokusere på korrekt håndhævelse af forordningen og gennemføre markedsovervågning i overensstemmelse med Kommissionens forslag.

4.4 Det bureaukrati, der er forbundet med udarbejdelsen af kriterier for produktgrupper samt med ansøgningsprocedurerne, skal reduceres, samtidig med at ambitionsniveauet forbliver højt.

Endvidere bør miljømærkekriterierne også sikre, at de produkter, der bærer miljøblomsten, ikke er til skade for sundheden, sikkerheden eller nogen andre sociale aspekter.

4.5 EØSU opfordrer til, at der fastlægges klare kriterier og ensartede mindstekrav på hele det indre marked for mærkningsordninger for økologiske produkter. Dette skal ske for at sikre forbrugerne et rimeligt valg mellem grønne produkter og tjenester, en ensartet kontrol i hele EU og overholdelsen af princippet om fri bevægelighed for egentlig grønne produkter. Det europæiske miljømærke (miljøblomsten) bør markedsføres yderligere og bør kunne anvendes parallelt med nationale og sektorspecifikke mærkningsordninger, såfremt disse også er baseret på solid videnskabelig dokumentation og stemmer overens med den øvrige EU-lovgivning.

4.6 Endvidere bør kriterierne for stoffer baseres på risikovurdering.

En simpel liste med foretrukne eller uønskede kemiske stoffer udelukkende baseret på deres fareklassifikation, uden nogen videnskabelig eller juridisk reference, fører ofte til forvirring og forskelsbehandling. Det kan derfor diskuteres, om kriterier som »farlige materialer« overhovedet bør medtages i et miljømærke. Et miljømærke kan ikke erstatte den gældende officielle EU-lovgivning på dette område, som f.eks. direktiv 67/548/EØF ([1]).

4.7 Desuden mener EØSU, at lokale overvejelser nogle gange har påvirket de generelle kriterier. Det er ikke altid sådan, at de nuværende kriterier, som overvejes for et specifikt miljømærke og defineres på europæisk eller nationalt plan, er dem, der giver den laveste miljøvirkning i en lokal situation.

Vandforbruget kan f.eks. have en større virkning i Sydeuropa end i Nordeuropa.

Udvalget støtter derfor, at der udarbejdes kriterier, som ikke er underlagt store lokale variationer med hensyn til miljøvirkninger.

4.8 Kriteriedokumenter skal være meget mere brugervenlige og have et standardiseret format. EØSU mener derfor, at Kommissionen bør udvikle en skabelon til standardiserede og brugervenlige kriteriedokumenter, hvilket vil gøre det muligt for virksomheder og offentlige indkøbere at spare tid og ressourcer, når de udarbejder specifikationer i overensstemmelse med miljømærkekriterierne.

4.9 Kommissionen gør gældende, at antallet af produktgrupper samt antallet af virksomheder med tilladelse skal øges væsentligt med fokus på de områder, hvor miljøvirkningen og forbedringspotentialet er størst.

Udvalget støtter i princippet idéen bag, men omfanget af miljømærkning bør ikke øges i det uendelige.

4.9.1 Mange europæiske industrier har følt sig presset til at udlevere miljøoplysninger til interessenter. Presset kommer fra EU og de enkelte medlemsstater og er udtrykt i ønsket om, at produkter skal bære en form for mærke eller i det mindste indeholde oplysninger om deres miljøvenlige egenskaber. Disse industrier reagerer på den øgede opmærksomhed og de professionelle brugeres og forbrugernes krav om miljøoplysninger. Miljømærkekonceptet ([2]) er bestemt hensigtsmæssigt for markeder, hvor forbrugeren generelt kan antages ikke at være oplyst eller ekspert, og hvor de konkurrerende produkter er veldefinerede.

4.10 Et mere velfungerende miljømærke vil frem for alt afhænge af et noget større markedsføringsbudget, som kan bidrage til at udbrede relevante oplysninger til både virksomheder og forbrugere.

4.10.1 Som tidligere nævnt lider miljømærkeordningen på den ene side under lav forbrugerbevidsthed.

Gennemsnitsforbrugeren er enten ikke bekendt med, at miljømærkeordningen eksisterer, eller er ikke tilstrækkeligt oplyst om de parametre, der indgår i tildelingen af mærket. Derfor bliver forbrugeren i øjeblikket ikke støttet tilstrækkeligt i at vælge miljøvenlige produkter ved hjælp af oplysningskampagner.

([1]) Rådets direktiv 67/548/EØF af 27. juni 1967 om tilnærmelse af lovgivning om klassificering, emballering og etikettering af farlige stoffer.

([2]) Det europæiske miljømærke er type I. Et miljømærke af type I i henhold til ISO er et miljømærke, som overholder ISO 14024-kravene.

4.10.2 På den anden side skal virksomheder også oplyses bedre om fordelene ved at bruge miljømærket. Ordningen vil dermed blive styrket, og virksomheder kan spare tid og ressourcer ved ikke at skulle søge efter oplysninger om, hvordan de får tildelt miljømærket.

4.11 EØSU mener stadig, at udviklingen af den række kriterier for produktgrupper, der er vedtaget, og antallet af miljømærker, der indtil videre er tildelt, ikke bør betragtes som negativt i lyset af den korte periode, hvor forordningen har været i kraft. Det tyske »Blaue Engel« (1977) og det nordiske miljømærke »Svanen« (1989), som nu er veletablerede på deres hjemmemarkeder og i en vis udstrækning også i udlandet, oplevede i starten de samme skuffelser og samme modgang. De var også lang tid om at »komme ud af starthullerne«.

4.12 På baggrund af de nationale ordningers problemer med handelshindringer er udvalget overbevist om, at fremtiden for miljømærkning vil ligge i en styrkelse af EU's ordning. For at opnå dette bør der gøres bestræbelser på at harmonisere kriterierne for de nationale miljømærkeordninger så vidt muligt.

5. **Bemærkninger til artiklerne i forslaget til forordning**

5.1 Med hensyn til vurderingsproceduren som sådan mener EØSU, at artikel 7, stk. 2, som omtaler en »kortere kriterieudarbejdelsesprocedure«, kan åbne en lettere bagdør til EU's ordning. Det er afgørende, at aktørerne sikres lignende høje standarder for gennemsigtighed og høring.

5.2 Fødevarer og drikkevarer (samt lægemidler og medicinsk udstyr) er udelukket fra anvendelsesområdet for den eksisterende forordning (EF) nr. 1980/2000 for at undgå potentiel konflikt med EU's eksisterende fødevarelovgivning, der bl.a. regulerer aspekter som fødevaresikkerhed, hygiejne og mærkning af fødevarer.

5.3 Kommissionen foreslår nu at udvide miljømærkeforordningens anvendelsesområde til at omfatte et begrænset antal fødevarer og drikkevarer, dvs. forarbejdede fødevarer og produkter fra fiskeri og akvakultur. Størstedelen af fødevarer og drikkevarer ville stadig være udelukket [1].

[1] I artikel 2 (anvendelsesområde) i Kommissionens forslag står der følgende: »Hvad angår fødevarer som defineret artikel 2 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 gælder den [forordningen] kun for forarbejdede fødevarer og produkter fra fiskeri og akvakultur«.

5.4 Endvidere anføres det i artikel 7, stk. 3, og artikel 9, stk. 10, at mærket med hensyn til forarbejdede fødevarer kun vedrører *»forarbejdning, transport eller emballering«*. Med andre ord omfatter miljøvurderingen af disse fødevarer og drikkevarer kun få begrænsede trin i deres livscyklus, dvs. forarbejdning, emballering og transport.

5.5 Udvalget støtter ikke dette fragmenterede forslag fra Kommissionen af to årsager:

5.5.1 For det første er udvalget bekymret for, at denne manglende respekt for livscyklusprincippet, som er grundlæggende for EU's miljømærkelovgivning samt for alle internationale standarder om livscyklusvurdering, vil resultere i ensidige miljøvurderinger og dermed i vildledende oplysninger til forbrugerne.

Flere videnskabelige undersøgelser, herunder EIPRO's og IMPRO's undersøgelser for Kommissionen, konkluderer, at kritiske miljøvirkninger af fødevarer og drikkevarer opstår både i landbrugsproduktionsfasen og i forbrugsfasen.

Det er uforståeligt, hvorfor Kommissionen har udelukket begge disse betydningsfulde faser i varernes livscyklus.

5.5.2 For det andet er det uforståeligt, hvorfor forarbejdede fødevarer skal være omfattet af miljømærkeordningen, mens friske fødevarer skal udelukkes.

5.5.3 Udvalget frygter, at forbrugerne vil blive forvirrede og vildledt af et sådant puslespil af usammenhængende oplysninger om fødevarer og drikkevarer.

5.5.4 EØSU mener, at et miljømærke på alle fødevarer, både friske og forarbejdede, ville være første skridt mod en grønnere forsyningskæde. Fødevare- og drikkevareproduktion har et højt fodaftryk på miljøet, som miljømærkekriterier kan bidrage til at afbøde.

Endvidere ville et miljømærke for fødevarer fra et handelsmæssigt synspunkt bidrage til den frie bevægelighed for varer, som bærer miljømærket. Faktisk vil globale aktører, som overholder miljømærkekriterierne, kunne markedsføre deres produkter uden at blive hæmmet af de lokale miljømærker, der eksisterer side om side med den europæiske miljøblomst. EU-miljømærket vil være en passende garanti for en fødevares miljøpræstationer, som ikke ville skabe tvivl om de lokale præferencer, samtidig med at en standard for lav miljøvirkning gældende for hele EU fremmes.

5.5.5 Det fremgår ikke klart af forslaget, hvilke fødevaretyper Kommissionen forestiller sig vil blive omfattet af forordningen. Henvisningen til forordning 178/2002 i artikel 2, 2. afsnit, afklarer ikke dette spørgsmål, idet det ikke hér defineres, hvad forarbejdede fødevarer er. Definitionen på hhv. forarbejdede og uforarbejdede produkter findes i forordning 852/2004 samt i forordning 853/2004. Endvidere er det også uklart, hvad der forstås ved »produkter fra fiskeri og akvakultur«.

Der er en alvorlig risiko for, at EU-miljømærkets troværdighed svækkes med det forslag, der er lagt frem, og det kan ikke anbefales, at fødevarer medtages, som det er foreslået i udkastets nuværende form.

5.5.6 Relationen mellem forordningen om mærkning af økologiske produkter og forordningen om EU's miljømærke (blomsten) virker uhensigtsmæssig. Som det er formuleret i artikel 9, stk. 10, vil det give anledning til forvirring hos forbrugerne frem for at hjælpe forbrugerne til at træffe et miljømæssigt, fornuftigt valg. Der er en reel risiko for, at begge mærkers troværdighed svækkes. Det giver eksempelvis ikke mening, at et konkret produkt kan mærkes på tre måder: 1) med økologimærket og miljøblomsten, 2) med økologimærket alene eller 3) med EU's miljøblomst sammen med yderligere information om, at mærket kun dækker forarbejdning, emballage og transport.

5.5.7 Det fremgår af artikel 6.4, at der i kriterieudviklingen lægges vægt på miljøet inklusive sundheds- og sikkerhedsaspekter. Det er væsentligt at få afklaret, hvad der menes med sundhed i denne forordning. Når det drejer sig om fødevarer, åbnes der op for en lang række problemstillinger omkring sundhed og ernæring, som det bliver nødvendigt at forholde sig konkret til, herunder hvordan kommunikationen til forbrugeren tilrettelægges.

Ovenstående problemer bør afklares, inden der tages stilling til, om eller hvordan fødevarer kan omfattes af EU's miljømærke.

5.5.8 I denne forbindelse mener udvalget, at emballering kun bør være en del af miljømærkekriterierne, såfremt det er relevant for den enkelte produktgruppe. Emballage bør ikke betragtes som et »produkt«, fordi det ikke kan vurderes isoleret fra produktet i emballagen.

Bruxelles, den 26. februar 2009.

Mario SEPI

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg